

UNIVERSITE DE LIEGE

Psychologie du Travail

mei 2008

Het beroep van psycholoog: Project voor de Belgische Psychologencommissie

Samenvatting

Prof. I. Hansez
Virginie Côte en Marie Mormont

Inhoudstafel

Lijst met tabellen en figuren	2
I. Inleiding	3
II. Overzicht van de literatuur.....	3
III. Methodologie.....	6
IV. Resultaten	7
V. Discussie	13
VI. Conclusie	19
VII. Referenties	21
VIII. Bijlagen.....	22
Bijlage 1: Voorbeeld van gecodeerde activiteit in de Finse classificatie	23
Bijlage 2: Kader en minimale eisen van EuroPsy voor de theoretische en praktische opleiding van de psychologen	23
Bijlage 3: Definitie van de activiteiten van de Finse classificatie aangepast aan de Belgische praktijk.....	24
Bijlage 4: Door de Belgische psychologen geboden diensten.....	26
Bijlage 5: Activiteiten van de Belgische psychologen	28
Bijlage 6: Soorten samenwerking	31
Bijlage 7: Door andere beroepen geleverde diensten volgens de beroepscontext.....	31
Bijlage 8: Specificiteit van de psycholoog	32

Lijst met tabellen en figuren

Tabellen

Tabel 1. Aan de Belgische praktijk aangepaste Finse classificatie	8
Tabel 2. Door de deelnemers vaakst vermelde specificiteiten (N=567)	11
Tabel 3. Minimum vereisten (in ECT's) om het Diploma beroepspsycholoog te kunnen verwerven	23
Tabel 4. Door de psychologen geboden diensten (N=1544).....	26
Tabel 5. Diensten volgens de werkomgeving (N=1544).....	27
Tabel 6. Percentage van alle activiteiten (N=1544)	28
Tabel 7. Spreiding van de activiteiten volgens de diensten (N=1544).....	29
Tabel 8. Activiteiten volgens de werkomgevingen (N=1544)	30
Tabel 9. Soorten samenwerking (N=1544)	31
Tabel 10. Door andere beroepen geleverde diensten (N=1544).....	31
Tabel 11. Aandeel van elk door de deelnemers vermeld thema en subthema in verhouding tot het totaal aantal vermelde thema's en subthema's (N=567)	32

Figuur

Figuur 1. Finse classificatie van de psychologische diensten.	5
--	---

I. Inleiding

Deze studie sluit aan op de invoering van de Europese richtlijn 2005/36/EC met betrekking tot de erkenning van de beroepskwalificaties en de vrije levering van diensten in de Europese Unie. Om het Belgische ministerie te kunnen adviseren bij de invoering van deze richtlijn, wil deze door de Belgische Psychologencommissie (BPC) bestelde studie een gegronde mening geven over de wettelijke voorschriften die moeten worden ingevoerd om het beroep van psycholoog in België te regelen.

Wil de commissie een beslissende rol kunnen spelen ten aanzien van de buitenlandse beroepsmensen die zich als psycholoog in België willen komen vestigen, dan moet zij over een volledige lijst met activiteiten en diensten van de Belgische psychologen beschikken. Aan de hand van deze lijst kan de commissie beoordelen of de buitenlandse psycholoog gedurende ten minste 2 jaar (over de laatste 10 jaar) activiteiten heeft uitgeoefend die gelijkwaardig zijn aan die welke in deze studie aan bod komen. Het is met name op basis van dit onderzoek dat de commissie de verzoeker wel dan niet de toelating zal geven om zich als psycholoog in België te vestigen.

Doelstelling van de studie

Het project van de BPC kan in drie operationele doelstellingen worden samengevat:

- 1) de psychologische diensten en de beroepsactiviteiten identificeren;
- 2) het universitaire curriculum of de opleiding van licentiaten psychologie identificeren;
- 3) een overzicht geven van de literatuur over wettelijke maatregelen met betrekking tot de gezondheid en de bescherming van de consument.

II. Overzicht van de literatuur

Terwijl de psychologen zich reeds lang vragen stellen over hun eigen beroep heeft een op nationaal niveau uitgevoerde denkoefening over psychologie in 1993 geleid tot het opstellen van een wet ter bescherming van de titel van psycholoog. Om in aanmerking te komen voor die titel dient aan twee voorwaarden te worden voldaan: een licentie (master) hebben in de psychologische wetenschappen en lid zijn van de Belgische Psychologencommissie.

Maar de implementatie van de Europese Richtlijn 2005/36/EG houdende de erkenning van de beroepskwalificaties en de vrije dienstverrichting binnen de Europese Unie, betekent ook dat moet worden nagedacht over de erkenning van psychologen uit een ander Europees land die in België hun beroep willen uitoefenen.

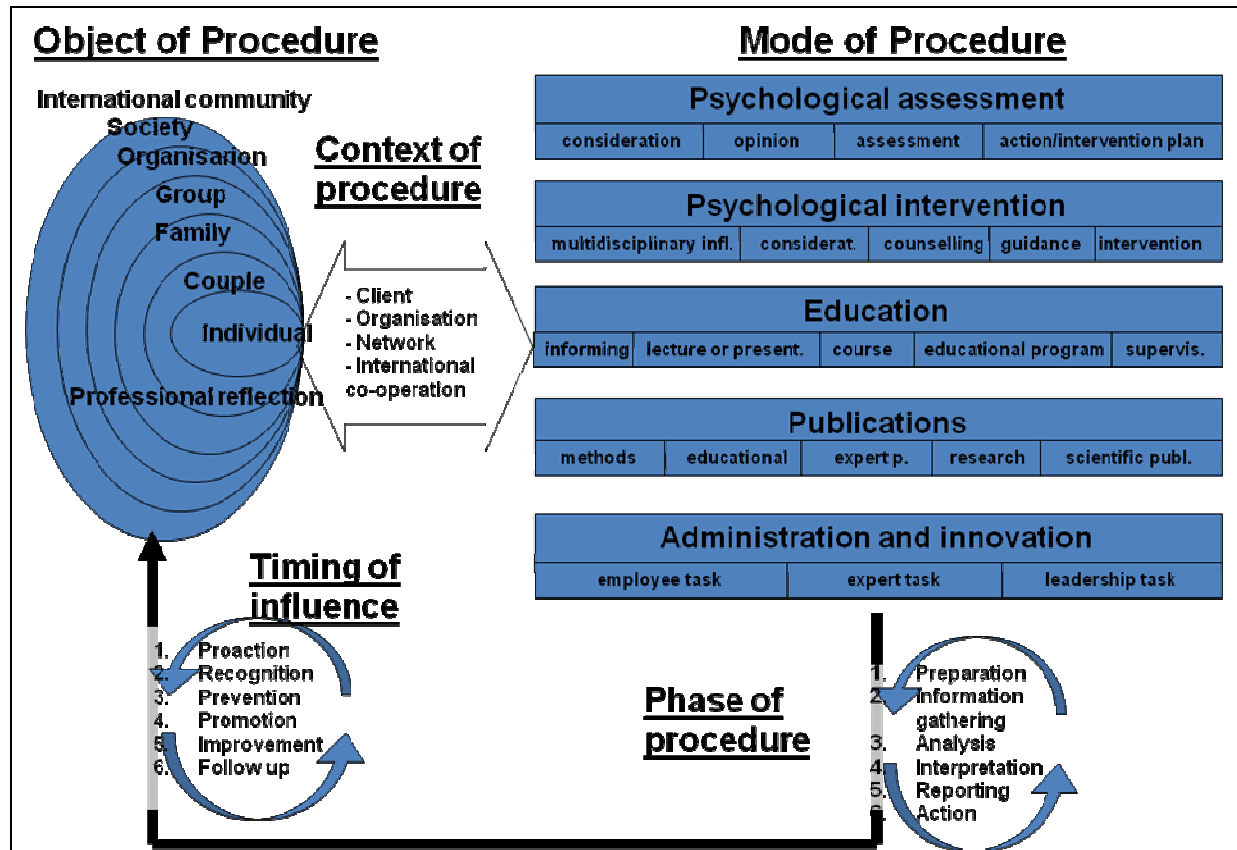
Om te beantwoorden aan de eisen verbonden aan het vrije verkeer van werknemers binnen de Europese Unie heeft de Fédération Européenne des Associations des Psychologues (EFPA = Europese Federatie van Verenigingen van Psychologen) de “*European Certification in Psychology*” in het leven geroepen, een systeem dat streeft naar de wederzijdse erkenning van kwalificaties. De EFPA heeft een gemeenschappelijk platform ontwikkeld, Europsy, om de Europese landen te helpen bij het reglementeren van het vrije verkeer van werknemers door middel van een kwaliteitslabel dat wordt toegekend aan psychologen met de vereiste kwalificaties om zelfstandig het beroep van psycholoog uit te oefenen. De kwalificatie-eisen zijn de volgende: een universitaire opleiding van 6 jaar hebben gevolgd en zich schriftelijk binden aan de ethische code van het land waar de praktijk gevestigd is. Voor Europsy is niet alleen de opleiding van belang maar moet iemand tevens over specifieke competenties beschikken om het beroep van psycholoog als zelfstandige uit te kunnen oefenen. Daarom identificeert deze organisatie competenties naar gelang van de “praktijkzones” (gezondheidszorg, opvoeding en arbeid) en stelt zij tevens een beoordelingsinstrument voor.

De Richtlijn 2005/36/EG is echter geformuleerd in termen van diensten en niet van competenties, waarbij wordt bevestigd dat elke professional die als “dienstenleverancier” wordt beschouwd, moet kunnen bewijzen geschikt te zijn om zijn “beroepsdiensten” uit te oefenen. Daarom moet volgens de richtlijn over het beroep ook op basis van deze diensten worden nagedacht. We zijn er ons van bewust dat dit niet indruist tegen een denkoefening op basis van de competenties, aangezien de psychologen hun competentie verwerven via de diensten die zij aanbieden. “*De specifieke aard van het beroep van psycholoog [...] bestaat erin aan de patiënten professionele diensten te leveren, die gebaseerd zijn op psychologische beginselen, modellen en methodes die worden toegepast binnen een ethisch en deontologisch kader.*” (Bartram & Roe, 2005, p. 95). We mogen dus stellen dat de competentie van beroepspsychologen betekent dat zij geschikt zijn om “*doeltreffende, patiëntgerichte diensten*” te verstrekken (Mc Namara, 1975). Daardoor wordt het begrip dienst gelinkt aan het begrip competentie. Volgens Bartram en Roe (2005) is deze analyse van de diensten een fase voorafgaand aan die waarin de competenties van psychologen worden gedefinieerd.

Om in de sfeer van de diensten te blijven hebben we de bestaande taxonomie in termen van diensten en/of psychologische activiteiten onderzocht. In de Verenigde Staten en Europa, en ook in België, bestaan verschillende taxonomieën, waarvan een ook oog heeft voor de classificatie van psychologische diensten. Het betreft een Finse classificatie, opgesteld door de Finse Psychologencommissie (Näätänen and Nevalainen, 2007) in samenwerking met het Nationaal Onderzoek en het Ontwikkelingscentrum voor sociale en gezondheidsgerelateerde zorgen. Deze classificatie is er gekomen op verzoek van het ministerie voor Volksgezondheid en is een middel om de psychologische activiteiten en diensten te coderen; ter informatie van het publiek wordt erin beschreven wat de psycholoog doet.

Deze classificatie heeft verschillende niveaus (figuur 1): Mode of procedure (algemene diensten en daaraan gekoppelde activiteiten); Object of procedure (begunstigde van de

dienst); Context of procedure (context waarin de dienst wordt geleverd); Phase of procedure (fase van de dienst zelf); Timing of influence (moment in het totale proces waarin de dienst wordt geleverd). In Bijlage 1 vindt u een voorbeeld van een in deze classificatie gecodeerde dienst.

Figuur 1. Finse classificatie van de psychologische diensten.

Bescherming van de gezondheid en de consument binnen het wettelijk kader van het beroep van psycholoog in België

Aangezien de Europese Richtlijn 2005/36/EG betreffende de erkenning van beroepskwalificaties het vrije verkeer van diensten binnen de Europese Unie toelaat, hebben we de huidige wettelijke maatregelen ter bescherming van de consument onderzocht.

Alleen de wet van 1933 die de titel van psycholoog beschermt, geeft de patiënt in België enige wettelijke garantie i.v.m. de kwaliteit van de door hem geraadpleegde psycholoog. Deze garantie is beperkt tot de zekerheid dat de psycholoog de 5-jarige universitaire opleiding heeft gevolgd. Er wordt echter geen garantie of oordeel gegeven over de kwaliteit van de beroepspraktijk. Ook al beloven de psychologen bij het behalen van hun diploma dat zij de deontologische code zullen naleven, er kan wettelijk niet worden ingegrepen wanneer dit niet het geval zou zijn.

Volgens de kaderwet van 24 september 2006, die het voeren van een titel van intellectuele dienstverlenende beroepen in België regelt, kan de uitoefening van intellectuele beroepen worden geregeld via de controle op de naleving van een deontologische code. Deze wet is echter niet aangepast aan het beroep van psycholoog. Terwijl de wet van 13 juli 2006, artikel 7, betreffende de bevoegde commissies die het voeren van een titel van een intellectueel beroep moeten regelen, bepaalt hoe overtredingen van de deontologische code kunnen worden bestraft – deze sancties zijn: verwittiging, terechtwijzing, tijdelijke schorsing en schrapping - specificeert artikel 31 dat de procedures, termijnen, interne procedureregels en voor het beroep van psycholoog specifieke schadevergoedingen door de Koning moeten worden bepaald.

Internationale ervaringen kunnen helpen bij het bepalen van welke maatregelen moeten worden genomen om de uitoefening van het beroep te reglementeren. Dit is het geval bij de British Psychological Society (BPS), beroepsorganisatie van psychologen; die heeft voor de consumenten een klachtenprocedure ingesteld tegen psychologen die zich bezondigen aan beroepsfouten. Na onderzoek van de klachten heeft de BPS de wettelijke macht om een psycholoog, die de deontologische code heeft overtreden, te schorsen of te schrappen.

III. Methodologie

De inlichtingen werden aan de hand van verschillende methodes verzameld:

- De psychologische diensten en activiteiten werden d.m.v. een internetenquête verzameld. Nadat met een groep Belgische experts de verschillende actuele psychologische beroepscontexten waren bepaald (ziekenhuis, arbeid, onderzoek en opvoeding) werd de Finse classificatie beoordeeld en aangepast aan de Belgische praktijk door de organisatie met focus op de groepen van psychologen werkzaam in deze verschillende beroepsomgevingen. Deze classificatie werd vervolgens als basis gebruikt voor het opstellen van een internetenquête, waarin de deelnemende psychologen werden verzocht hun beroepsprofiel en een of meer activiteiten te beschrijven die zij uitoefenen in het kader van hun beroep. Daarna werd hen gevraagd of de licentiaten psychologie volgens hen wel dan niet over specifieke kenmerken beschikken in vergelijking met andere professionals die dezelfde activiteiten verrichten, en daar de aard van aan te geven. Ten slotte werd hen een vraag gesteld over de doelmatigheid en de tekortkomingen van de curricula van de universitaire opleiding.
- De gegevens over de voorbereidende academische opleiding zijn het resultaat van een analyse van de Belgische universitaire curricula die wij hebben vergeleken met de door Europsy opgestelde opleidingseisen.
- In overeenstemming met de Belgische Psychologencommissie werd over de weerslag op de gezondheid en de consument een literatuuroverzicht samengesteld, dat is opgenomen in het gedeelte “overzicht van de literatuur”.

IV. Resultaten

1. Analyse van de curricula

Bij de analyse van de curricula waren de 7 Belgische universiteiten betrokken, nl.: Université de Liège (ULg), Université Catholique de Louvain (UCL), Université de Bruxelles (ULB), Université de Mons (UMH), Katholieke Universiteit van Leuven (KUL), Vrije Universiteit Brussel (VUB) en Universiteit Gent (UGENT).

Uit deze analyse blijkt dat de meeste door Europsy¹ opgesomde eisen terug te vinden zijn in het curriculum van de Belgische universiteiten, uitgezonderd het aanvullend praktijkjaar met toezicht (60 ECTS).

2. Classificatie van de psychologische diensten.

De als gevolg van de focus op Belgische groepen gewijzigde Finse classificatie vindt u in tabel 1. Deze classificatie omvat 6 algemene diensten: evaluatie, interventie, opvoeding, publicatie en onderzoek en ontwikkeling, onderverdeeld in meer specifieke activiteiten.

---

¹ In bijlage 2 vindt u de door Europsy opgestelde opleidingseisen.

Tabel 1. Aan de Belgische praktijk aangepaste Finse classificatie

Diensten	Activiteiten
Evaluatie	<ul style="list-style-type: none"> a. Evaluatie van de evaluatiebehoeften b. Informele evaluatie c. Systematische evaluatie zonder test d. Systematische evaluatie met test(s) e. Actie-/interventieplan
Interventie	<ul style="list-style-type: none"> a. Advies b. Begeleiding c. Interventie van minder dan één maand d. Interventie tussen 1 maand en 6 maanden e. Interventie tussen 6 maanden en 1 jaar f. Interventie tussen 1 jaar en 3 jaar g. Interventie van meer dan 3 jaar
Opvoeding	<ul style="list-style-type: none"> a. Informatie- en communicatiesessies b. Onderwijs/Vorming c. Toezicht/Intervisie
Publicatie	<ul style="list-style-type: none"> a. Methodologische publicatie / ter beschikking stellen van een instrument b. Publicatie in het kader van onderwijs c. Vulgariserende publicatie d. Onderzoeksrapport e. Wetenschappelijke publicatie
Administratie	<ul style="list-style-type: none"> a. Administratieve taken b. Aanbieden van diensten c. Administratieve managementtaken
Onderzoek en ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> a. Onderzoek b. Ontwikkelen van een evaluatie-instrument b. Ontwikkelen van een interventie-instrument d. Ontwikkelen van een onderzoeksinstrument b. Ontwikkelen van een opvoedingsinstrument

In tabel 3 vindt u de definitie van een aantal in deze tabel voorkomende termen.

3. Resultaten van de internetenquête

Uit de analyse van de resultaten wordt een actueel portret gedistilleerd van het beroep van psycholoog in België in verschillende werkomgevingen: gezondheidszorg, arbeid, opvoeding

en onderzoek. Aan de enquête namen 753 licentiaten psychologie deel en er werden 1544 activiteiten beschreven.

In het volledige verslag dat aan de BPC werd overgemaakt vindt u de gedetailleerde resultaten met betrekking tot het beroepsprofiel van de deelnemers (leeftijd, geslacht, beroepsstatuut, arbeidsplaats, enz.). De hierna voorgestelde resultaten betreffen de door psychologen geleverde diensten en activiteiten, het type van professionele samenwerking van psychologen, het deel van de activiteiten waarvoor een aanvullende opleiding vereist is, het gedeelte diensten geleverd door andere professionals dan psychologen, de specificiteit van de psycholoog en de universitaire cursussen die als nuttig voor de beroepspraktijk worden beschouwd, maar momenteel ontbreken.

3.1. Door psychologen verrichte diensten en activiteiten

3.1.1. De belangrijkste door psychologen geboden diensten

De door de Belgische psychologen geboden diensten zijn (volgens belang): interventie (46,70%), evaluatie (18,07%), opvoeding (16,77%), onderzoek en ontwikkeling (4,73%), administratie (4,53%) en ten slotte publicatie (0,91%). Bij de classificatie van de categorie “Overige” (8,29%) blijkt dat 64,06% van de activiteiten van deze categorie verwijst naar psychotherapie (Bijlage 4. Tabel 4).

Interventie, evaluatie en opvoeding zijn de belangrijkste diensten in de contexten “gezondheidszorg”, “arbeid” en “opvoeding”. Alleen de context “onderzoek” onderscheidt zich van de overige contexten door een geringer aandeel van het luik interventie ten voordele van de dienst “onderzoek en ontwikkeling” (Bijlage 4. Tabel 5).

3.1.2. Belangrijkste activiteiten van psychologen

20% van de vermelde activiteiten betreft begeleiding. Daarna volgen evaluatie met test(s) (10%), interventie met een duur van 1 tot 6 maanden (7,77%), opvoeding-vorming (6,87%), advies (4,92%), interventie gedurende 6 maanden tot 1 jaar (4,86%), toezicht-intervisie (4,73%), de informatie-/communicatiesessies (4,08%), interventie gedurende 1 tot 3 jaar (3,56%), enz. Deze activiteiten vertegenwoordigen twee derden van het totaal van de activiteiten van de psychologen (Bijlage 5. Tabel 6).

De belangrijkste vorm van interventie is psychologische begeleiding (41,61%) gevolgd door interventie gedurende minder dan 6 maanden. De systematische evaluatie met test(s) (54,12%) is de belangrijkste activiteit van de dienst “evaluatie” gevolgd door de activiteit “actieplan/interventie” (19,35%). Opvoeding/vorming (40,93%) is de belangrijkste activiteit van de dienst “opvoeding”. Hierbij bekleedt toezicht/intervisie eveneens een belangrijke plaats (28,19%) (Bijlage 5. Tabel 7).

In alle beroepscontexten, uitgezonderd de onderzoekscontext, is psychologische begeleiding de vaakst door de psychologen vermelde activiteit terwijl onderzoek de meest voorkomende activiteit is in de context “onderzoek”. Opvoeding-vorming komt in de contexten “opvoeding” en “arbeid” op de tweede plaats. Systematische evaluatie met test(s) wordt in alle beroepscontexten vaak vermeld (Bijlage 5. Tabel 8).

3.1.3. Soorten samenwerking

Psychologen in de contexten “opvoeding”, “arbeid” en “kliniek” werken meestal alleen of in een multidisciplinair team, terwijl psychologen in de opvoedingscontext zelden in een multidisciplinair team dienen te werken. Psychologen in een onderzoeksomgeving werken vaker afzonderlijk dan hun collega’s in andere contexten, maar werken ook samen in een disciplinair of multidisciplinair team (Bijlage 6).

3.1.4. Vereiste aanvullende opleiding

Over het algemeen is/zijn voor 65% van de psychologische activiteiten een/meerdere aanvullende opleiding(en) vereist. Dit getal stijgt naar 69% en 65% voor respectievelijk klinisch en bedrijfspsychologen, en daalt naar 58% en 45% voor respectievelijk opvoedingspsychologen en onderzoekers.

3.1.5. Door andere beroepen geleverde diensten

62% van door de deelnemers vermelde diensten wordt door andere beroepen geleverd. Bij bedrijfspsychologen bedraagt dit 72%, bij klinisch psychologen 60%. De diensten in de contexten “opvoeding” en “onderzoek” worden in respectievelijk 69 en 45% van de gevallen door andere beroepen geleverd (Bijlage 7).

Maar, 42% van de diensten waarvoor een aanvullende opleiding vereist is, wordt door niet-psychologen geleverd!

3.2. Specificiteit van de psycholoog

We hebben de deelnemers² gevraagd of er volgens hen enig verschil is tussen hun praktijk van licentiaat psychologie en die van een licentiaat die gelijksoortige diensten aanbiedt.

77% van de bevroegde psychologen vindt dat licentiaten over specifieke kenmerken beschikken in vergelijking met niet-licentiaten die dezelfde beroepsactiviteiten als zij uitoefenen, 13% is van mening dat zij geen specifieke kenmerken hebben en 10% heeft geen

---

² Door gebrek aan tijd en middelen konden in het kader van deze studie alleen de antwoorden van Franstalige deelnemers op deze vraag worden geanalyseerd.

mening. Aan de deelnemers die positief op deze vraag hebben geantwoord, werd gevraagd over welke specificiteit(en) het gaat.

De tabel in bijlage 8 vermeldt het percentage van de door de deelnemers vermelde thema's en subthema's van die specificiteit(en). (De specificiteitssubthema's worden direct door de deelnemers vermeld, terwijl de thema's het resultaat zijn van het bijtellen van meerdere subthema's.)

Zo kunnen uit de antwoorden van de deelnemers vijf algemene specificiteitsthema's worden gedistilleerd: opleiding, benadering, competenties, ad hoc praktijk en deontologie. Er werden ook andere factoren vermeld die niet specifiek zijn voor licentiaten psychologie, maar die wel belangrijk zijn voor de praktijk. Het betreft de praktijk met toezicht, ervaring-maturiteit, permanente/aanvullende vorming en voor klinisch psychologen het feit dat zij hun eigen therapie kunnen uitvoeren.

Tabel 2. Door de deelnemers vaakst vermelde specificiteiten (N=567)

Vermelde specificiteiten (subthema's)	N	%	Gecumuleerd %
Theoretische opleiding	60	10,58	10,58
Kennis van psychologie	56	9,88	20,46
Aanvullende/permanente vorming	38	6,7	27,16
Wijze om iemand te begrijpen	34	6	33,16
Wetenschappelijke benadering	33	5,82	38,98
Benadering (zonder verdere aanduiding)	33	5,82	44,8
Afstand nemen	31	5,47	50,27
Zin voor analyse	27	4,76	55,03
Algemene benadering	25	4,41	59,44

De theoretische vorming (10,58%) is het specificiteitssubthema dat het vaakst door de deelnemers wordt vermeld; vlak daarna komt het verwerven van kennis in psychologie (9,88%). Daarna volgen permanente vorming (6,7%), de wijze om iemand te begrijpen (6%), de wetenschappelijke benadering (5,82%), de benadering (zonder verdere aanduiding) (5,82%), het nemen van afstand (5,47%), zin voor analyse (4,76%) en de globale benadering (4,41%). Al deze factoren samen vertegenwoordigen circa 60% van het totaal aantal door de deelnemers vermelde specificiteitsfactoren (Tabel 2).

3.3. Nuttige en ontbrekende cursussen

Wij hebben aan de deelnemers³ gevraagd om in hun academische opleiding de cursussen/vormingen aan te duiden die volgens hen nuttig zijn voor hun beroepsactiviteit,

³ Door gebrek aan tijd en middelen konden in het kader van deze studie alleen de antwoorden van Franstalige deelnemers op deze vraag worden geanalyseerd.

evenals die welke volgens hen ontoereikend zijn of ontbreken. De antwoorden werden vervolgens aan een lexicale analyse onderworpen.

Het opleidingstype dat als het meest nuttig voor de praktijk wordt gezien is de stage (door 51% van de deelnemers) maar er wordt tevens vermeld dat die onvoldoende aanwezig is in het curriculum (door 19% van de deelnemers). 21% van de deelnemers vindt seminars nuttig, volgens 11% zijn er echter te weinig. Titels van cursussen met betrekking tot specifieke gebieden van de psychologie (bv.: psychopathologie, systemiek, klinische psychologie, enz.) worden eveneens vaak vermeld, zowel vanwege het nut voor de beroepspraktijk als vanwege hun afwezigheid in het universitair curriculum of omdat ze te weinig worden gegeven. Hetzelfde geldt voor cursussen die betrekking hebben op andere disciplines dan psychologie (sociologie, filosofie, pedagogie, enz.) en cursussen over methodiek. 5,6% van de deelnemers vindt dat toezicht nuttig is, volgens 4,24% is het ontoereikend. Dezelfde verhoudingen gelden voor de cursussen deontologie: 5,1% vindt die nuttig, volgens 3,8% zijn ze ontoereikend.

V. Discussie

De onderhavige discussie betreft in de eerste plaats het aangeven van de vaakst door de Belgische psychologen aangeboden activiteiten en diensten, vervolgens komen onze voorstellen met aanbevelingen gebaseerd op de analyse van de resultaten van de enquête.

Lijst met activiteiten en diensten

De belangrijkste diensten die, ongeacht de beroepsomgeving, uit de enquête naar voren zijn gekomen, zijn interventie (46,70%) die bijna de helft van het totaal aantal diensten vertegenwoordigt, gevolgd door evaluatie (18,07%) en opvoeding (16,77%). Deze drie diensten samen zijn goed voor bijna 82% van de diensten die door de psychologen van onze studie worden geleverd. De overige 18% betreft administratie, onderzoek en ontwikkeling, publicatie en andere diensten; van deze laatste categorie neemt psychotherapie het leeuwenaandeel voor haar rekening. De hierboven beschreven verdeling van de diensten geldt voor de drie beroepsomgevingen (ziekenhuis, arbeid en opvoeding), waar interventie een groter aandeel heeft dan evaluatie en opvoeding. Alleen in de context ‘onderzoek’ is er verschil vanwege de overheersing van de onderzoeks- en ontwikkelingsdienst.

Wat de activiteiten van de psycholoog betreft (ongeacht de beroepscontext) komt het leeuwendeel voor rekening van psychologische begeleiding die op zich reeds goed is voor bijna een vijfde van de door de respondenten vermelde activiteiten. Daarna komt de systematische evaluatie met test die op zich de helft van de evaluatiemethodes vertegenwoordigt. Deze activiteit bevestigt de door Bartram & Roe in 2005 gegeven definitie van een psycholoog volgens welke psychologen bij hun activiteiten gebruik maken van de wetenschappelijke toepassing van methodes. De overige vaak vermelde activiteiten zijn de volgende: interventie over een tijdspanne van 1 tot 6 maanden, opvoeding-vorming, advies, interventie over een tijdspanne van 6 maanden tot 1 jaar, supervisie-intervisie, informatie-communicatie en interventie over een tijdspanne van 1 tot 3 jaar. Deze 9 beroepsactiviteiten vertegenwoordigen samen twee derden van het totaal aantal activiteiten van de psycholoog. Ook wanneer de activiteiten van de psycholoog per beroepscontext worden bekeken is psychologische begeleiding de belangrijkste activiteit, behalve in de onderzoekscontext waar ‘onderzoek’ de eerste plaats inneemt.

Aanbevelingen

Terwijl de Europese richtlijn 2005/36/EG sterk gericht is op de bescherming van de consument en er in België geen enkele wettelijke strafmaatregel bestaat in geval van schade, blijkt uit onze studie enerzijds dat 61% van de door licentiaten psychologie geboden diensten ook door andere beroeps categorieën worden geleverd, en anderzijds dat voor 42% van de diensten een bijkomende opleiding vereist is. Het mag dus duidelijk zijn dat er wettelijke maatregelen moeten komen om het beroep van psycholoog op nationaal vlak beter te regelen.

De resultaten van de studie leiden ons naar verschillende maatregelen die wij in drie luiken hebben opgedeeld: aanbevelingen wat betreft de opleiding van de psychologen, de selectie van de psychologen en het uitwerken van strafmaatregelen in geval van beroepsfouten.

Aanbevelingen wat betreft de opleiding van psychologen

De resultaten beklemtonen aspecten van de opleiding die belangrijk zijn voor de beroepspraktijk van de psycholoog. Deze aspecten zijn voor het merendeel het voorwerp van aanbevelingen van Europsy. Uit de analyse van Belgische curricula blijkt dat sommige van deze aspecten wel aanwezig zijn in het kader van een universitaire opleiding en andere niet.

Hierna worden de belangrijke opleidingselementen gepresenteerd, die niet in de universitaire curricula zijn opgenomen:

- In antwoord op de vraag naar de specificiteit van de licentiaten is ervaren meerdere respondenten tijdens de beroepsactiviteit dat een periode met toezicht noodzakelijk is voor de psychologiepraktijk. Bovendien blijkt uit de ervaring van de British Psychological Society (BPS) dat toezicht leidt tot minder onethische beslissingen vanwege de beroepspsycholoog. Hoewel Europsy voor de zelfstandige uitoefening van het beroep van psycholoog een jaar toezicht na de universitaire opleiding van 5 jaar aanbeveelt, heeft geen enkele Belgische universiteit dit type van opleiding in haar curriculum opgenomen. Het nut van een toezichtperiode voorafgaand aan de beroepspraktijk van de psycholoog dient dus te worden overwogen en er moet worden nagedacht over welke organisaties een dergelijke opleiding kunnen invoeren.
- Een ander element dat voor de psychologenpraktijk als onontbeerlijk wordt ervaren is permanente vorming. Dat blijkt ook uit de resultaten met betrekking tot de aanvullende opleidingen bij de beschreven activiteiten. Voor 65% van de activiteiten is inderdaad een bijkomende opleiding vereist. We zijn dan ook van mening dat maatregelen moeten worden genomen om permanente vorming aan te moedigen en te maximaliseren. Deze maatregelen moeten ertoe leiden dat de mensen in het vak beter weten welke opleidingsmogelijkheden ter beschikking staan. Zij zouden motiverende elementen voor het volgen van opleidingen kunnen bevatten alsmede een controle of een vastgesteld aantal uren wel degelijk werd gevolgd.
- Een laatste element dat als belangrijk voor de praktijk van klinisch psycholoog wordt beschouwd, is het feit dat de eigen therapie kan worden gevolgd. Het zou interessant zijn dat klinisch psychologen hun eigen therapie makkelijker bij een confrater in de praktijk kunnen brengen.

De belangrijke en noodzakelijke opleidingselementen die in de Belgische universitaire curricula moeten worden behouden, zijn de volgende:

- De theoretische kennis van de psychologie is een specifiek element waardoor de psycholoog zich van andere professionals onderscheidt (Bartram en Roe, 2005). Dit element vertegenwoordigt inderdaad een vijfde van de factoren die door de deelnemers worden vermeld. Het aantal uren psychologie dat aan de Belgische universiteiten wordt gedoceerd, komt overeen met wat Europsy aanbeveelt. Dit aantal theoretische uren moet worden behouden in de universitaire opleiding tot licentiaat psychologie.
- Eveneens belangrijk is de verscheidenheid van de psychologische vakken waardoor kennis wordt verstrekt over verschillende domeinen van de psychologie. Uit onze resultaten blijkt inderdaad dat in 35% van de gevallen de beroepscontext waarin de psycholoog werkzaam is, niet overeenkomt met de richting die tijdens de studies werd gevolgd. Via de gemeenschappelijke cursussen in de kandidaturen (bachelorjaren) krijgen de psychologen een algemene vorming. Het is derhalve nuttig dat wij de voorrang blijven geven aan een gediversifieerde opleiding in de verschillende domeinen van de psychologie; daardoor kunnen licentiaten psychologie zich makkelijker aanpassen aan en krijgen ze ook vlotter toegang tot de arbeidsmarkt.
- Zoals Bartram en Roe (2005) reeds hebben beklemtoond, is de wetenschappelijke benadering een typisch kenmerk van de door licentiaten geboden diensten. Deze zienswijze wordt bevestigd door de antwoorden op de vraag over de specificiteit van een licentiaat psychologie. Momenteel worden aan de Belgische universiteiten cursussen methodiek gegeven die voldoen aan de door Europsy vastgestelde eisen. Deze cursussen moeten worden behouden in het kader van de opleiding van licentiaten psychologie.
- Een ander kenmerkend punt van licentiaten psychologie zijn de deontologische en ethische aspecten in verband met de praktijk (Bartram en Roe, 2005). Dat wordt ook door onze resultaten bevestigd. Zoals Europsy aanbeveelt, worden aan de Belgische universiteiten meerdere opleidingseenheden besteed aan cursussen deontologie. Dat moet zo blijven.
- Aangezien psychologen vaak in multidisciplinaire teams moeten werken, is het van belang dat in de universitaire opleiding, zoals aanbevolen door Europsy, cursussen over andere disciplines dan psychologie worden opgenomen om discussies tussen beroepsmensen van verschillende disciplines makkelijker mogelijk te maken. De cursussen psychiatrie, sociologie, filosofie, pedagogie, neurologie, fysiologie, biologie, recht, communicatie, enz. werden door de licentiaten spontaan als nuttig

aangeduid voor de uitoefening van hun beroep. Deze cursussen, die momenteel aan de universiteiten worden gedoceerd, moeten behouden blijven.

- 51,8% van de psychologen vindt de in de licentiaatopleiding geïntegreerde *stages* belangrijk. Overeenkomstig de aanbevelingen van Europsy voorzien de Belgische universiteiten dat een aantal uren gespendeerd wordt aan stages. Om een efficiënte opleiding voor toekomstige licentiaten psychologie te kunnen garanderen, moeten de stages in het kader van de opleiding behouden blijven.

Aanbevelingen met betrekking tot de selectie van personen die psychologie mogen doceren

De identificatie van de diensten en beroepsactiviteiten van psychologen is volgens Bartram en Roe (2005) slechts de eerste stap. Zij zijn van mening dat ook de competenties moeten worden geïdentificeerd die de beroepspsycholoog moet hebben om zijn beroep te kunnen uitoefenen. Dit sluit aan bij de antwoorden op de vraag over de specificiteit van licentiaten psychologie. De deelnemers hebben een reeks competenties opgesomd, die typisch zijn voor licentiaten psychologie. De vaakst vermelde competenties zijn de volgende: het afstand nemen, het analytisch vermogen, een andere manier om de persoon te bekijken, een globale benadering van de situatie en een wetenschappelijke aanpak.

Op basis van de lijst met diensten en beroepsactiviteiten moet, zoals in het geval van Europsy, een tweede studiefase worden voorzien waarin de competenties correct kunnen worden geïdentificeerd en gedefinieerd. Het laatste gedeelte van dit verslag (vooruitzichten) gaat over wat een programma ter beoordeling van de beroepscompetenties van een psycholoog zou kunnen behelzen.

Buiten de specifieke competenties en de initiële opleiding van de psycholoog worden permanente vorming en praktijk met toezicht als belangrijke opleidingselementen voor de beroepspraktijk van de psycholoog beschouwd, hoewel ze niet specifiek zijn voor een licentiaat. Nu moet worden vastgesteld in welke mate de deelname aan dit soort opleidingen als een selectie criterium kan worden beschouwd voor personen die zich als psycholoog in België willen vestigen.

De aanvragen om de titel van psycholoog te mogen voeren, zouden beoordeeld kunnen worden op basis van het onderzoek van het dossier van elke kandidaat. Dit dossier moet inlichtingen over de opleidingen en de beroepservaring van de persoon bevatten. Wie aan de volgende vier criteria beantwoordt: initiële universitaire opleiding, voorafgaande ervaring gelijkwaardig aan de Belgische praktijk, praktijk met toezicht en permanente vorming, zou de toelating krijgen om zich als psycholoog in België te vestigen. Terwijl het dossier van de aanvrager wordt onderzocht, kunnen zijn beroepscompetenties ook worden beoordeeld via een vragenlijst met rollenspellen aan de hand waarvan kan worden bepaald of deze

competenties overeenstemmen met de vooraf als specifiek voor de psycholoog vastgelegde competenties. Deze beoordelingscriteria, die strenger zijn dan de momenteel door de Belgische Psychologencommissie gehanteerde criteria, moeten diepgaand worden besproken om de relevantie ervan te kunnen bepalen.

Momenteel worden de personen met de titel van psycholoog vermeld in een lijst die door de Belgische Psychologencommissie is opgesteld en wordt bijgehouden; deze commissie zorgt tevens voor de openbaarheid van deze lijst. Deze lijst kan door het grote publiek worden geraadpleegd zodat iedereen kan zien wie de titel van beroepspsycholoog mag voeren. We moeten ons echter afvragen in hoeverre het grote publiek het bestaan van deze lijst kent. Het is inderdaad essentieel dat iemand die een beroep wenst te doen op psychologische diensten zich tot een erkend beroepspsycholoog kan wenden. Deze lijst moet dus duidelijk kenbaar worden gemaakt en het grote publiek moet bewust worden gemaakt van de risico's wanneer een beroep wordt gedaan op de diensten van een professional die niet de titel van psycholoog heeft.

Aanbeveling met betrekking tot bestraffing in geval van beroepsschade

De Europese Richtlijn 2005/36/EG met betrekking tot de erkenning van de beroepskwalificaties laat het vrije verkeer van diensten binnen de Europese Unie toe. Naar aanleiding hiervan moeten we ons bezinnen over hoe we dit, met het oog op de bescherming van de consument, in België kunnen implementeren en toepassen op het beroep van psycholoog. Deze overweging is des te belangrijker omdat momenteel in België geen wettelijke strafmaatregel bestaat ten aanzien van psychologen die zich aan beroepsfouten bezondigen.

We kunnen de bezinning over de bescherming van de consument baseren op de ervaringen in het buitenland die als voorbeeld dienen voor de implementatie van wettelijke maatregelen.

Een van deze maatregelen is het delegeren aan een wettelijke Belgische instantie, zoals de Belgische Psychologencommissie, van de volmacht om de activiteiten van een psycholoog tijdelijk of definitief te schorsen in geval van beroepsschade.

De British Psychological Society (BPS), een van de best georganiseerde beroepsorganisaties van psychologen in Europa, is een goed voorbeeld van een wettelijke instantie die belast is met het sanctioneren van psychologen die de deontologische code hebben overtreden. Een klachtencommissie onderzoekt de schriftelijke klachten evenals de bijbehorende bewijzen en beslist of wel dan niet sprake is van laakbaar gedrag ofwel dat er aanvullend onderzoek moet komen. De beslissing van de klachtencommissie wordt meegedeeld aan de klager. Deze kan er bezwaar tegen aantekenen door nieuwe elementen aan te reiken. Naast de mogelijke sancties van tijdelijke of definitieve schorsing, legt de BPS de nadruk op de doeltreffendheid van een opgelegd toezicht om de uitoefening van het beroep te kunnen verbeteren. De BPS

publiceert tevens een informatieblad waarin aan de patiënten wordt meegedeeld hoe en in welke gevallen zij klacht kunnen indienen. Dit toont niet alleen aan hoe belangrijk het is een reglement te hebben en de middelen om het toe te passen, maar tevens dat zulks bij de consumenten bekend moet worden gemaakt.

VI. Conclusie

Uit deze studie, die het beroep van psycholoog wil beschrijven in termen van diensten die aan de gemeenschap worden geleverd, blijkt dat het begrip specificiteit van de licentiaat psychologie essentieel is in de beroepsmatige uitoefening van de psychologie. Deze specificiteit komt niet alleen tot uiting in de theoretische kennis die werd verworven tijdens de universitaire opleiding, maar ook in de bijzondere wijze om de mens en zijn omgeving te doorgronden evenals in het verwerven van specifieke competenties die nodig zijn voor een doeltreffende praktijk.

Verschillende auteurs hebben zich bezonnen over de specifieke aard van het beroep van psycholoog. Bartram en Roe (2005) zien dit beroep als het aanbieden van professionele diensten aan de patiënten, die gebaseerd zijn op psychologische principes, wetenschappelijke modellen en methodes die in een ethisch en deontologisch kader worden toegepast. De drie ideeën die door deze definitie worden gedekt, nl. kennis van de psychologische principes, een wetenschappelijke aanpak en respect voor ethische en deontologische regels, worden door de licentiaten psychologie zelf aangeduid wanneer hen naar de aard van hun eigen specificiteit wordt gevraagd. Deze begrippen komen eveneens tot uiting in de beschrijving van hun activiteiten. De frequente verwijzingen naar evaluaties uitgevoerd door middel van instrumenten evenals naar geplande interventies illustreren dat de handelingen niet voortspuiten uit de subjectieve beoordeling van de psycholoog maar wel degelijk berusten op stringente principes.

Deze specificiteit van de psychologische diensten en handelingen, die niet altijd bij het grote publiek bekend is, noch erdoor wordt erkend, dient te worden beschermd door het vastleggen en implementeren van wettelijke maatregelen. Deze zullen de twijfel en vragen helpen weg te nemen omtrent wat een psychologische dienst precies is en over welke persoon het meest geschikt is om deze dienst te leveren. Sinds de wet van 1993 die in België een eerste stap betekent in de reglementering van het beroep van psycholoog, past de Belgische Psychologencommissie de bestaande wettelijke maatregelen toe en stelt zij bijkomende maatregelen voor om het wettelijk vacuüm rond het beroep op te vullen met het oog op een betere bescherming ervan.

De resultaten van deze studie hebben geleid tot een reeks aanbevelingen ter bescherming van het beroep van psycholoog. Deze aanbevelingen zijn opgedeeld in drie luiken en betreffen: de maatregelen die in het opleidingsprogramma van psychologen moeten worden behouden of toegepast; het instellen en implementeren van een strikt systeem ter beoordeling van de aanvragen van buitenlandse psychologen om de titel van psycholoog te mogen voeren; en de macht om personen te sanctioneren die psychologische handelingen hebben gesteld die indruisen tegen de deontologische code, overdragen aan een wettelijke instantie zoals de Belgische Psychologencommissie.

Door deze studie kon een groot aantal kwalitatieve gegevens worden verzameld, maar omwille van de al te grote tijdsdruk konden niet alle uit te voeren analyses tot een goed einde worden gebracht en blijft een deel van de resultatendatabank ongebruikt. Zo dienen nog andere en grondiger analyses te worden verricht om een oplossing te vinden voor de nog hangende problemen. Deze betreffen met name de identificatie van de diensten en activiteiten uitgevoerd door andere personen dan de psychologen zelf; de identificatie van deze overige personen; de specificiteit van de psycholoog naargelang van de onderzochte beroepscontext; een grondiger analyse van de opleidingen die volgens psychologen nuttig zijn voor of ontbreken in het academische curriculum, enz.

Dankzij deze studie zijn wij ons ervan bewust geworden hoeveel denkwerk reeds werd verricht, zowel op nationaal als internationaal en Europees niveau, met name door het platform Europsy. De selectieprincipes van de gehomologeerde psychologen en hun academische vorming liggen grotendeels in de lijn van de resultaten en de analyses van deze studie.

In de lijn van Europsy gaan we tevens na hoe belangrijk het is om voor buitenlanders die een aanvraag indienen om de titel van psycholoog te mogen voeren, een systeem te creëren en te implementeren waarmee hun competenties kunnen worden beoordeeld. Om dit systeem te in te stellen, dient een lijst met de specifieke competenties van de psycholoog te worden gemaakt, die als basis kan dienen voor het opstellen van rollenspelen.

Wat de Europese mobiliteit van de beroepspsychologen betreft, dient de Belgische Psychologencommissie te beseffen dat haar rol verder reikt dan het wel of niet erkennen van de titel van psycholoog. De beoordeling van de competenties van de buitenlandse staatsburgers dient ertoe te leiden dat deze mensen worden verwezen naar de cursussen of opleidingen die vereist zijn om de titel in België te mogen voeren. De toepassing van repressieve maatregelen ten aanzien van elke psycholoog die een inbreuk heeft gepleegd op de deontologische code zou de consument nog meer moeten verzekeren van een hoogstaand aanbod aan psychologische diensten.

VII. Referenties

Bartram, D., & Roe, R.A. (2005). Definition and assessment of competences in the context of the European diploma in psychology. *European Psychologist*, 10(2), 93-102.

British Psychological Society. Annual report 2004. Retrived 13, June, 2007 from http://www.bps.org.uk/the-society/aims-and-objectives/annual-report-and-other-society-docs/annual-report_home.cfm

British Psychological Society. Annual report 2005. Retrived 13, June, 2007 from http://www.bps.org.uk/the-society/aims-and-objectives/annual-report-and-other-society-docs/annual-report_home.cfm

British Psychological Society. Annual report 2006. Retrived 13, June, 2007 from http://www.bps.org.uk/the-society/aims-and-objectives/annual-report-and-other-society-docs/annual-report_home.cfm

European Federation of the Psychologists' Associations (2007). Ethical Priciples. Retrived June, 2007, from <http://www.efpa.be/ethics.php>

EuroPsy (2005). *EuroPsy. The European diploma in psychology*. Brochure edited by the EFPA.

McNamara, J.R. (1975). An assessment proposal for determining the competence of professional psychologists. *Professional Psychology*, 6(2), 135-139.

Näätänen, P., & Nevalainen, V. (2007). *Psykologityön palvelutoimintojen luokitusopas: Pilottiversio*. Unpublished report, *Finnish Psychological Association*.

VIII. Bijlagen

Bijlage 1: Voorbeeld van gecodeerde activiteit in de Finse classificatie

Voorbeeld: een dienst om de intelligentie van een kind na een mislukking op school te evalueren.

Het werkobject is het "individu", de procedurecontext is "patiënt" (direct contact met de patiënt), de procedurevorm is "evaluatie" begrepen in de algemene dienst "psychologische evaluatie", de procedurefase wordt hier niet gespecificeerd, maar de waardering omvat doorgaans alle beschreven fases, het beïnvloedingsmoment is "erkenning" omdat de evaluatie gebeurt na de identificatie van een specifiek probleem.

Bijlage 2: Kader en minimale eisen van EuroPsy voor de theoretische en praktische opleiding van de psychologen

Tabel 3 beschrijft de minimum vereisten van het theoretisch en praktisch opleidingsprogramma van het curriculum psychologie. Deze zijn geformuleerd in termen van inhoudscategorieën waarbij wordt uitgegaan van het principe dat 1 ECT (Waarderingsstelsel van de equivalentie van Europese studiepunten) equivalent is aan 25 studie-uren en dat een studiejaar 60 ECT's vertegenwoordigt.

Tabel 3. *Minimum vereisten (in ECT's) om het Diploma beroepspsycholoog te kunnen verwerven*

Fase	Component	Individu	Groep	Maatschappij	Totaal
1 ^e fase: (Bachelor of equivalent)	Oriëntatie	Het curriculum moet de oriëntatie in psychologie, de subdisciplines en de gebieden van beroepsactiviteit omvatten.			Min. 125
	Theoretische cursussen en praktische oefeningen	Min. 60	Min. 20	Min. 20	
	Academische competenties	Er dient een opleiding in academische competenties inbegrepen te zijn.			Min. 45
	Methodologie	Min. 30			
	Niet tot het psychologische domein behorende theorie	Min. 15			
					Min. 180
2 ^e fase: (Master of equivalent)	Theoretische cursussen, seminars, taken, enz.			Min 30	Min. 60
	Stage	Min. 15-30			Min. 30
	Onderzoeksproject/scriptie	Min. 15-30			
					Totaal 120
3e fase	Praktijk met toezicht	Min 60			Totaal 60

**Totaal
360ECT's**

Bijlage 3: Definitie van de activiteiten van de Finse classificatie aangepast aan de Belgische praktijk

Evaluatie

- a. **Inschatting van de noden aan evaluatie:** Analyse van de vraag en de noden van de cliënt.
- b. **Informele evaluatie:** Evaluatie zonder een beroep te doen op een methode of een evaluatietechniek.
- c. **Systematische evaluatie zonder test:** Evaluatie op basis van een methode zoals observatie, interview, enz.
- d. **Systematische evaluatie met test:** Evaluatie op basis een methode die afname van een test veronderstelt.
- e. **Actieplan/interventieplan:** Uitwerken van een actieplan/ interventieplan volgend op een evaluatie.

Interventie

- a. **Advies:** Gericht advies over een probleem of een specifieke situatie
- b. **Begeleiding:** Begeleiding zonder doel om het gedrag of het psychologisch functioneren van een persoon te wijzigen
- c. **Interventie van minder dan één maand:** Interventie met doel om het gedrag of het psychologisch functioneren van een persoon te wijzigen
- d. **Interventie tussen 1 maand en 6 maanden**
- e. **Interventie tussen 6 maanden en 1 jaar**
- f. **Interventie tussen 1 jaar en 3 jaar**
- g. **Interventie van meer dan die 3 jaar**

Opleiding

- a. **Informatie- & communicatiesessies:** Deze fase impliceert niet noodzakelijk een specifieke voorbereiding
- b. **Onderwijs/Vorming:** Deze fase impliceert een specifieke voorbereiding
- c. **Supervisie/Intervisie**

Publicatie

- a. **Methodologische publicatie / ter beschikking stellen van een instrument:**
- b. **Publicatie in het kader van onderwijs:** Publicatie van cursussen bestemd voor studenten
- c. **Vulgariserende publicatie:** Publicatie bestemd voor het grote publiek
- d. **Onderzoeksrapport:** Wetenschappelijke publicatie buiten de wetenschappelijke tijdschriften
- e. **Wetenschappelijke publicatie:** Wetenschappelijke publicatie in wetenschappelijke tijdschriften

Administratie

- a. **Administratieve taken:** Administratieve taken die horen bij het beroep van psycholoog maar die geen psychologische expertise vereisen
- b. **Aanbieden van diensten:** Voorstelling van de diensten die de psycholoog aanbiedt
- c. **Administratieve managementtaken:** Administratieve taken die horen bij het leiden van een groep werknemers

Onderzoek & ontwikkeling

- a. **Onderzoek:** Verwijst naar alle activiteiten die verbonden zijn met onderzoek
- b. **Ontwikkelen van een evaluatie-instrument**
- c. **Ontwikkelen van een interventie-instrument**
- d. **Ontwikkelen van een onderzoeksinstrument**
- e. **Ontwikkelen van een opleidingsinstrument**

Bijlage 4: Door de Belgische psychologen geboden diensten

Tabel 4. *Door de psychologen geboden diensten (N=1544)*

	N	%
Interventie	721	46,70
Evaluatie	279	18,07
Opleiding	259	16,77
Andere	128	8,29
Onderzoek en ontwikkeling	73	4,73
Administratie	70	4,53
Publicatie	14	0,91
Totaal	1544	100,00

Tabel 5. *Diensten volgens de werkomgeving (N=1544)*

Werkomgeving	Diensten	N	%
Gezondheid	Administratie	32	3,37
	Andere	89	9,38
	Opleiding	122	12,86
	Evaluatie	169	17,81
	Interventie	515	54,27
	Publicatie	2	0,21
	Onderzoek en ontwikkeling	20	2,11
Totaal Gezondheid		949	100,00
Opvoeding	Administratie	10	5,08
	Andere	11	5,58
	Opleiding	60	30,46
	Evaluatie	29	14,72
	Interventie	83	42,13
	Publicatie	1	0,51
	Onderzoek en ontwikkeling	3	1,52
Totaal Opvoeding		197	100,00
Arbeid	Administratie	13	7,30
	Andere	10	5,62
	Opleiding	37	20,79
	Evaluatie	41	23,03
	Interventie	63	35,39
	Publicatie	3	1,69
	Onderzoek en ontwikkeling	11	6,18
Totaal Arbeid		178	100,00
Onderzoek	Administratie	2	2,11
	Andere	6	6,32
	Opleiding	16	16,84
	Evaluatie	12	12,63
	Interventie	16	16,84
	Publicatie	6	6,32
	Onderzoek en ontwikkeling	37	38,95
Totaal Onderzoek		95	100,00
Andere	Administratie	13	10,40
	Andere	12	9,60
	Opleiding	24	19,20
	Evaluatie	28	22,40
	Interventie	44	35,20
	Publicatie	2	1,60
	Onderzoek en ontwikkeling	2	1,60
Totaal Andere		125	100,00
Totaal		1544	

Bijlage 5: Activiteiten van de Belgische psychologen

Tabel 6. *Percentage van alle activiteiten (N=1544)*

Activiteiten	N	%	
Begeleiding	300	19.43	Som = 66%
Systematische evaluatie met test	151	9.78	
Interventie tussen 1 maand en 6 maanden	120	7.77	
Onderwijs/Vorming	106	6.87	
Advies	76	4.92	
Interventie tussen 6 maanden en 1 jaar	75	4.86	
Supervisie/Intervisie	73	4.73	
Informatie- & communicatiesessies	63	4.08	
Interventie tussen 1 jaar en 3 jaar	55	3.56	
Actieplan/Interventieplan	54	3.50	
Onderzoek	39	2.53	
Systematische evaluatie zonder test	38	2.46	
Administratieve managementtaken	36	2.33	
Interventie van minder dan één maand	26	1.68	
Administratieve taken	25	1.62	
Interventie van meer dan die 3 jaar	20	1.30	
Inschatting van de noden aan evaluatie	18	1.17	
Ontwikkelen van een interventie-instrument	14	0.91	
Informele evaluatie	10	0.65	
Wetenschappelijke publicatie	8	0.52	
Ontwikkelen van een evaluatie-instrument	7	0.45	
Ontwikkelen van een onderzoeksinstrument	5	0.32	
Aanbieden van diensten	5	0.32	
Ontwikkelen van een opleidingsinstrument	3	0.19	
Vulgariserende publicatie	3	0.19	
Methodologische publicatie / ter beschikking stellen van een instrument	2	0.13	
Publicatie in het kader van onderwijs	1	0.06	
Geen antwoord	129	8.35	
Andere	82	5.31	
TOTAAL	1544	100	

Tabel 7. *Spreiding van de activiteiten volgens de diensten (N=1544)*

Diensten	Activiteiten	N	% ³
Evaluatie N=279 18.07% ⁴	Systematische evaluatie met test	151	54.12
	Actieplan/Interventieplan	54	19.35
	Systematische evaluatie zonder test	38	13.62
	Inschatting van de noden aan evaluatie	18	6.45
	Informele evaluatie	10	3.58
	Andere	8	2.87
Interventie N=721 46.70%	Begeleiding	300	41.61
	Interventie tussen 1 maand en 6 maanden	120	16.64
	Advies	76	10.54
	Interventie tussen 6 maanden en 1 jaar	75	10.40
	Interventie tussen 1 jaar en 3 jaar	55	7.63
	Interventie van minder dan één maand	26	3.61
	Interventie van meer dan die 3 jaar	20	2.77
	Andere	49	6.8
Opleiding N=259 16.77%	Onderwijs/Vorming	106	40.93
	Supervisie/Intervisie	73	28.19
	Informatie- & communicatiesessies	63	24.32
	Andere	17	6.56
Publicatie N=14 0.91%	Wetenschappelijke publicatie	8	57.14
	Vulgariserende publicatie	3	21.43
	Methodologische publicatie / ter beschikking stellen van een instrument	2	14.29
	Publicatie in het kader van onderwijs	1	7.14
	Onderzoeksrapport	0	0
	Andere	0	0
Administratie N=70 4.53%	Administratieve managementtaken	36	51.43
	Administratieve taken	25	35.71
	Aanbieden van diensten	5	7.14
	Andere	4	5.71
Onderzoek & ontwikkeling N=73 4.73%	Onderzoek	39	53
	Ontwikkelen van een interventie-instrument	14	19.18
	Ontwikkelen van een evaluatie-instrument	7	9.59
	Ontwikkelen van een onderzoeksinstrument	5	6.85
	Ontwikkelen van een opleidingsinstrument	3	4.11
	Andere	5	6.85
Andere N=128 8.29%			

³ Percentage in de aangegeven dienst (bv.: in Evaluatie)

⁴ Percentage in alle diensten

Tabel 8. *Activiteiten volgens de werkomgevingen (N=1544)*

Activiteiten	Werkomgevingen					Totaal %
	Opvoe- ding %	Onder- zoek %	Gezond- heid %	Arbeid %	Andere %	
Begeleiding	20.81	6.32	20.97	16.85	19.20	19.43
Systematische evaluatie met test	9.64	8.42	9.48	10.67	12.00	9.78
Interventie tussen 1 maand en 6 maanden	6.09	6.32	9.69	3.93	2.40	7.77
Onderwijs/Vorming	14.21	7.37	4.11	11.24	9.60	6.87
Advies	7.11	1.05	4.11	7.87	6.40	4.92
Interventie tussen 6 maanden en 1 jaar	2.03	1.05	6.53	3.37	1.60	4.86
Supervisie/Intervisie	7.11	7.37	4.21	4.49	3.20	4.73
Informatie- & communicatiesessies	8.63	2.11	3.16	3.37	6.40	4.08
Interventie tussen 1 jaar en 3 jaar	1.02	2.11	5.06	0.00	2.40	3.56
Actieplan/Interventieplan	3.05	0.00	3.37	6.18	4.00	3.50
Onderzoek	0.51	24.21	1.48	0.56	0.00	2.53
Systematische evaluatie zonder test	0.00	0.00	2.85	3.37	4.00	2.46
Administratieve managementtaken	4.06	0.00	1.26	3.93	7.20	2.33
Interventie van minder dan één maand	1.52	0.00	1.79	2.81	0.80	1.68
Administratieve taken	0.51	1.05	1.90	1.12	2.40	1.62
Interventie van meer dan die 3 jaar	1.52	0.00	1.58	0.00	1.60	1.30
Inschatting van de noden aan evaluatie	1.52	1.05	0.95	1.69	1.60	1.17
Ontwikkelen van een interventie- instrument	0.51	6.32	0.42	1.12	0.80	0.91
Informeel evaluaties	0.51	2.11	0.74	0.00	0.00	0.65
Wetenschappelijke publicatie	0.00	6.32	0.11	0.00	0.80	0.52
Ontwikkelen van een evaluatie-instrument	0.00	1.05	0.11	2.81	0.00	0.45
Ontwikkelen van een onderzoeksinstrument	0.51	1.05	0.00	1.12	0.80	0.32
Aanbieden van diensten	0.00	3.16	0.00	1.12	0.00	0.32
Ontwikkelen van een opleidingsinstrument	0.51	0.00	0.00	0.56	0.80	0.19
Vulgariserende publicatie	0.51	0.00	0.11	0.56	0.00	0.19
Methodologische publicatie / ter beschikking stellen van een instrument	0.00	0.00	0.00	0.56	0.80	0.13
Publicatie in het kader van onderwijs	0.00	0.00	0.00	0.56	0.00	0.06
Overige	2.54	5.26	6.53	4.49	1.60	5.31
Geen antwoord	5.58	6.32	9.48	5.62	9.60	8.35
Totaal	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Bijlage 6: Soorten samenwerking

Tabel 9. *Soorten samenwerking (N=1544)*

Beroepscontext	Teamwerk (team bestaande uit psychologen) (%)	Multidisciplinair teamwerk (%)	Individueel werk (%)	N
Gezondheid	9.17	48.05	42.78	949
Opvoeding	6.09	55.84	38.07	197
Arbeid	15.17	39.33	45.51	178
Onderzoek	33.68	23.16	43.16	95
Overige	10.40	42.40	47.20	125
Totaal	11.08	46.05	42.88	1544

Bijlage 7: Door andere beroepen geleverde diensten volgens de beroepscontext

Tabel 10. *Door andere beroepen geleverde diensten (N=1544)*

Beroepscontext	Door andere beroepen geleverde diensten	
	Nee	Ja
Arbeid	28.09%	71.91%
Opvoeding	31.47%	68.53%
Gezondheid	40.04%	59.96%
Onderzoek	54.74%	45.26%
Overige	35.20%	64.80%
Totaal	38.08%	61.92%

Bijlage 8: Specificiteit van de psycholoog

Tabel 11. *Aandeel van elk door de deelnemers vermeld thema en subthema in verhouding tot het totaal aantal vermelde thema's en subthema's (N=567)*

Thema	N	%	Subthema	N	%
1. Opleiding	150	26.46	1.1 Kennis van psychologie	56	9.88
			1.2 Algemene vorming	16	2.82
			1.3 Theoretische opleiding	60	10.58
			1.4 Niet gespecificeerd	18	3.17
2. Benadering	141	24.87	2.1 Wijze om iemand te begrijpen	34	6.00
			2.2 Algemene benadering	25	4.41
			2.3 Wetenschappelijke benadering	33	5.82
			2.4 Benadering van de complexiteit	6	1.06
			2.5 Openheid van geest	10	1.76
			2.6 Niet gespecificeerd	33	5.82
3. Competenties	140	24.69	3.1 Luisteren	12	2.12
			3.2 Autonomie en verantwoordelijkheid	3	0.53
			3.3 Interpretatie	6	1.06
			3.4 Diagnose	13	2.29
			3.5 Analyse	27	4.76
			3.6 Kritische ingesteldheid	13	2.29
			3.7 Een onderzoek voeren	8	1.41
			3.8 Synthese	5	0.88
			3.9 Invraagstelling	16	2.82
			3.10 Afstand nemen	31	5.47
			3.11 Vermogen om zich aan te passen	3	0.53
			3.12 Niet gespecificeerd	3	0.53
4. Ad hoc praktijk	33	5.82	4.1 Geen oordeel	5	0.88
			4.2 De patiënt helpen om zelf oplossingen te vinden	5	0.88
			4.3 Betere follow-up	2	0.35
			4.4 Gevalstudie (aangepast aan het individu)	2	0.35
			4.5 Behoedzaamheid in de acties	4	0.71
			4.6 Niet gespecificeerd	7	1.23
			4.7 Overige	8	1.41
5. Deontologie	29	5.11	5.1 Eerlijkheid	1	0.18
			5.2 Integriteit	2	0.35
			5.3 Vertrouwelikheden	2	0.35
			5.4 Respect voor het individu	7	1.23
			5.5 Ethische verantwoordelijkheid	8	1.41

			5.6 Niet gespecificeerd	9	1.59
6. Niet-specifieke factoren die de praktijk beïnvloeden	74	13.05	6.1 Praktijk met toezicht	8	1.41
			6.2 Ervaring, rijpheid	16	2.82
			6.3 Aanvullende/complementaire opleiding	38	6.70
			6.4 Eigen therapie	12	2.12
Totaal		100		567	100